

Sporen van Transcendentie

4

Petra Bolhuis
Maieutiek voorjaar
2021

1

Kierkegaard (1813-1855)

- Theoloog en filosoof schrijft over het belang van een individueel kiezende mens.
- Belangrijke verandering ten opzichte van de zich verder ontwikkelende verlichtingsfilosofie is dat hij niet -zoals Kant- probeert om het denken en de ervaring te verbinden om tot objectieve kennis te komen.
- Hij kiest onverbiddelijk voor de noodzaak van een sprong in het ongewisse.

Transcendentie_Maieutiek_college_4

2

De rede dient de existentie

De mens kent twee vormen van religieuze ervaring bij Kierkegaard;

1. algemene godsdienst die gepaard gaat met kennis en teksten,
2. de persoonlijke beleving die kennis en toetsbaarheid te boven gaat.

Voor Kierkegaard is dat laatste het belangrijkste, maar dat vraagt dus het loslaten van de rede.

Transcendentie_Maieutiek_college_4

3

Nietzsche

De atheïstische variant; *'Du sollst der werden, der du bist'* (uit vrolijke wetenschap)

De moderne mens heeft geen rustige plaats meer die gegeven is in de wereld. Alles is onrustig en in beweging, alles is in twijfel getrokken.

Zowel bij Kierkegaard als bij Nietzsche is de rede niet meer de binding met een buiten of boven ons, maar iets dat subjectief en betwifelbaar is geworden.

Transcendentie_Maieutiek_college_4

4

Jaspers en Kierkegaard

- Minder duidelijk christelijk theologisch, wel duidelijk geïnspireerd door het idee van existentie als dat wat mensen een identiteit geeft in het bestaan en daarbij staat verantwoordelijkheid centraal en het idee dat existentie niet een essentie kent, maar een proces, een **worden**.(25)

Transcendentie_Maieutiek_college_4

5

Filosofie kan niet een strenge wetenschap zijn

Husserl probeert de objectiviteit van het kennende subject te herstellen door te benadrukken dat de fenomenen gekend willen worden in hun verschijnen. Jaspers wijst dit apert af. (28 onderaan)

Filosofie begint waar de ratio schipbreuk lijdt zegt Jaspers (29)

Transcendentie_Maieutiek_college_4

6

Voorbij Kierkegaard en Nietzsche

Nietzsche en Kierkegaard zoeken ook vaste grond, maar buiten de rede. De één richting christendom en God de ander richting nihilisme en Übermensch.

Jaspers waardeert hun consequente doordenken van de positie van de moderne mens, maar hij zoekt wat er daarna nog mogelijk is met behoud van de ratio. (*Vernunft und Existenz* (30))

Transcendentie_Maieutiek_college_4

7

7

Vrijheid

Na afbreuk van schijnvastheid en -waarheid is er ruimte. (onderaan 31)

Sartre veegt de brokstukken bijeen in *l'Existentialisme est un humanisme* uit 1946.

Wat deze denkwijze doet is het centraal stellen van de specifieke positie/ betrokkenheid van de menselijk existentie. (33)

Wij hebben behoefte aan kennis en begrip van de wereld waarvan wij deel zijn.

Transcendentie_Maieutiek_college_4

8

8

Jaspers

Jaspers gaat het niet -zoals Husserl of Heidegger- om academische theoretisch funderingen, maar om de praktijk van het leven als mens; hij noemt dat *Existenzphilosophie*.

Jaspers zoekt, zo schrijft Waanders, wekkende filosofie. Het zal gaan over wat er is buiten het concrete hier en nu. Welk transcendentie roept mensen op om moeite te doen zichzelf of de wereld te veranderen?

Transcendentie_Maieutiek_college_4

9

9

Óf geloof

Jaspers wil niet kiezen tussen openbaringsgeloof en wetenschap. Hij zoekt een alternatief.

Openbaringsgeloof doet recht aan de subjectieve ervaring en geeft antwoord op zingevingproblemen, maar kan niet door denken of argumenten bereikt worden kunnen worden. Daar wordt filosofie dienstmaagd van het geloof. Dat wijst Jaspers af. Het berooft mensen van hun eigen verantwoordelijkheid

Transcendentie_Maieutiek_college_4

10

Óf wetenschap

Wat ze kan en waar haar grens ligt;

- Dwingend inzicht, maar niet absoluut,
- Greep op eindeloosheid, maar geen overwinning daarvan,
- Bereiken van eenheden, maar niet de eenheid van de wereld.

Transcendentie_Maieutiek_college_4

11

Wetenschap kan de waarheid niet in haar totaliteit omvatten

- Wetenschap is uit op begrijpen, maar verliest daarmee aan bezinning op totaliteit, doel en grond.
- Wijsgerig geloof als een vorm van idealisme is Jaspers oplossing.
- Aansluitend bij Kierkegaard stelt Jaspers dat er een Zijn is dat alles omvat, maar evenals bij Kant is dit omvattende onkenbaar.

Transcendentie_Maieutiek_college_4

12